Sızıntı

EKİM 1979
SAYI : 9
YIL : 1

Gerçek muallim saf tohumun ekicisi ve koruyucusudur. İyisiyle, sağlamıyla meşgul olmak onun vazifesi olduğu gibi hayat ve hadiseler karşısında ona yön vermek ve hedef göstermek de ona aiddir.

Yeni bir ders dönemine girerken mektebi ve muallimi düşünmemek mümkün mü?.. Mektep, hayati bir laboratuar: derslerimiz hayat iksiri; muallim ise bu esrarlı şifahanenin kahraman üstadı...

Mektep bir öğrenme yeridir. Orada hayat ve ötesine ait herşey öğrenilir. Hayatın kendisi de bir mekteptir Ne var ki biz hayatı ancak mektep sayesinde öğreniriz

Mektep hayati hadiselerin üzerine irfan hüzmeleri göndererek onları aydınlatır talebelerine çevrelerini kavrama imkânı hazırlar. Aynı zamanda gayet hızlı olarak eşya ve hadiseleri keşfetme yolunu açar ve insanı düşünce bütünlüğüne, tefekkürde istikamete ve çokta teke götürür Bu manada mektep aynı mabet olur ve o mabedin azizleri de muallimlerdir...

İyi bir mektep, fertte fazilet duygularını inkişaf ettiren, müdavimlerine ruh yüceliği kazandıran melekler otağıdır. Talebelerine hoyratlık aşılayıp onları canavarlaştıran bina görünümlü bir kısım harabeler ise çıyan yuvasıdır. İnsanımız asırlardan beri bir kısım kesimlerde ters işleyen bu kabil irfan ocakları karşısında hacaletten iki büklümdür.

Gerçek muallim saf tohumun ekicisi ve koruyucusudur 1yısıyle sağlamıyla meşgul olmak onun vazifesi olduğu gibi hayat ve hadiseler karşısında ona yön vermek ve hedef göstermek de ona aittir.

Bin koldan akıp giden hayatın, kendine has hüviyeti kazandığı yer mektep olduğu gibi çocuğun gerçek şeklini aldığı ve benliğinin sırlarına erdiği yer de mekteptir. Tıpkı dağınık bir ırmağın dar bir geçitte katlanıp kendine has ihtişamıyla göründüğü veya ağaçtaki saf hayati sıvının billurlaşıp güneş hüzmeleriyle münasebete geçtiği gibi hayatın da çokluk içinde akışı mektep sayesinde vahdete ulaşır ve tıpkı bir meyve gibi ağaca birlik getirici bir hususiyeti taşır.

Mektep, hayatın bir parçasında insanı alakadar eder zannedilir, aslında o, kâinat mektebindeki bütün dağınık şeyleri bir arada görme ve gösterme vazifesiyle çıraklarına daima okuma imkânını hazırlayan, susarken dahi konuşan bir yuvadır. Bu itibarla O hayatın sadece bir bölümünü işgal ediyor görünse bile bütün zamanlara hükmeden ve hadiselere sözünü dinleten hâkimiyetin remzi bir yuvadır. Bir çırak hüviyetiyle mektebe intisap eden her talebe bütün bir omur boyu üstadından aldığı dersi tekrar eder durur Orada alınıp benliğe mal edilen şeyler birer tasavvur, birer hayal olabileceği gibi, birer hakikat, birer hüner de olabilir. Asıl mesele, elde edilen şeylerin fazilete giden yollarda bir rehber ve kapalı kapıları açan sırlı bir anahtar olmasıdır. Aksine böyle bir şey olma ve asil hüviyetine erme mevkiinde, hiçbir şey olamayanlar belki insan olma fırsatını da kaçırmış yaramaz ve uğursuz kimselerdir.

Mektepte ilim benliğe mal edilir ve insan bu sayede yaşadığı katı ve madde dünyasının buutlarını aşar, bir bakıma sonsuzluk sırrına ulaşır. Benliğe mal edilememiş ilim ise, insan için sırtta taşınan bir yük, hem mahcup edici bir yüktür. Böyle bir bilgi, sahibinin omzunda bir vebal ve şuuru teşviş eden bir şeytandır. Fikre bir aydınlık, ruha kanatlanma vaat etmeyen her türlü kaba belleme ve ezbercilik benliği aşındıran bir törpü ve kalbe indirilmiş bir darbedir,

Mektebin vereceği en iyi ilim, dıştaki hadiselerle içteki irfanın ucuca gelmesinden ibaret; muallim de dışımızda yaşanana içimizde canlılık kazandıran mürşittir. Şurası muhakkak ki, hiçbir zaman değişmeyen ve durmadan derslerini tekrar eden en büyük mürşit ve en doğru üstat hayattır. Ne var ki doğrudan doğruya ondan ders almasını bilmeyenler için aracılara ihtiyaç vardır ve bu güzide aracılar da hayatla benlik arasında kürsü kuran ve hadiselerin muğlâk ifadelerine tercüman olan muallimlerdir.

Gazeteler, kitaplar hatta radyo ve televizyon belki insanlara birşey öğretebilir ama katiyyen gerçek hayatı ve onun insan içinde akıp gitmesini asla öğretmez. Her gün ayrı bir sancı ve ızdırapla talebenin gönlüne inen, ders ve davranışlarıyla onun dimağına silinmez renkli çizgiler bırakan muallim yeri doldurulmaz bir öğreticidir. Onun içindir ki günümüzde herşeyi kolaylaştırma usulü sayılan Amerikan metoduyla talebeye birşeyler verilebilse bile hiçbir zaman iyi örnekler verilemeyecek ve ilimlerin gayesi öğretilemeyecektir. O, mekteplerde siması hakikat gamzeden, bakışları alabildiğine derin ve çıraklarına vereceği herşeyi gönül menşurundan geçiren benim muallimim tarafından verilebilecektir.

Havari, Hazreti Mesih’in çarmıha gerilme tehdidine rağmen ders verdiğini görmeseydi aslanların ağzına atılırken gülmesi lazım geldiğini nereden öğrenecekti? İlk ve son yolun en büyük mürşidine bel bağlayanlar, onun kanlar içinde dahi gönüllere yumuşaklık dilemesini görmeselerdi, ateşte berd u selam (1) olduğunu nereden bileceklerdi?

İyi bir ders mektepte ve muallim önünde öğrenilen derstir. Böyle bir ders insana sadece birşey vermekle kalmaz, onu sonsuz bilinmeyenlerin huzuruna yükseltir ve ona sınırsızlık bahşeder. Bu dersin talebesi nazarında her

hadise görünmeyen ilimler üzerinde bir kanaviçe, o da hareket eden levhalar arkasında hakikatlerin müşahidi olur.

Böyle bir mektepte ne öğrenmeden ne de öğretmeden doymak düşünülemez. Nasıl düşünülür ki, kanatlanan muallimin himmeti çırağını kâh yıldızlara yükseltir kâh vicdanda soluk aldırır. Bu iki şey arasında duyulan hayret, hâsıl olan düşünce, onları yaşadıkları buutların dışına çıkarır.

İşte bize göre gerçek muallim… O teker teker eşya ve hadiselerdeki nirengileri yakalar; bir ahize ve nâkile kontaklaşması gibi, hayat ve vicdan arasında münasebet kurar; herşeyden gerçeği duymağa ve her dille ona tercüman olmağa çalışır. Yunus diliyle: "Tur dağında Musa ile, Elindeki asa ile, Deryalarda mahi ile, Sahralarda ahu ile..." onu söyler.

Rousseau'nun üstadı vicdan; Kant'ınki vicdan ve aklın iltisaki; Nietzsche sadece ihtirasları tanır.. Micheal Ange'ye göre baş döndürücü muhteşem hilkat... Mevlana ve Yunus mektebinde ise üstat Hazreti Muhammed (s.) ... Kur'an, bu ilahi dersten nameler ve söyleyişler; ama bütün sözleri kesen çokta biri gösteren sırlı söyleyişler.

Mektep bu ışığın odaklaşacağı mukaddes yuva. Muallim bu esrarengiz laboratuarın sehhar üstadı... İki büklüm belimiz bu sihirli ellerle doğrultulacak, ufkumuzu kaplayan karanlıklar onun temiz soluklarıyla yırtılacaktır.

Bir sonraki yazımızda mektepte öğrenilecek şeylere temas edeceğiz.

SIZINTI

(1) Berd u selüm: Serin ve emniyetli

Mühendislik Ve Canlılar.

Canlılar âlemi, insanlar tarafından incelenmekte ve araştırılmaktadır. Günümüze kadar birçok teknik buluşların kaynağı canlılar olmuştur. Bu sebeple teknik yönünden canlılar mühim bir durum arz eder.

Mesela, kunduz, büyük bir baraj ustasıdır. 90–650 m. uzunluğunda 3,5 metreye yükselebilen bentler yapmaktadır. Yüz ton malzemeden meydana gelebilen bentleri uzun yıllar yıkılmadan kalabiliyor. Su kanalları yaparken uzaklarda yıktıkları ağaçları kendileri taşıyamayacağı için suya atarlar. Suyun kaldırma kuvvetinden faydalanarak ağacı istenen yere götürürler. Yani suyun kaldırma kuvveti prensi- bini bilirler. Kunduzlar bu bentleri ile civar tarlaların sulanmasını, çevrenin sel baskınına uğramasını engellemiş olurlar.

Acaba kunduz bu fizik prensiplerini nasıl biliyor?

Balinanın derisinde diğer memelilerden farklı olarak pürüzlere rastlanmaz, bu da kolaylıkla yüzmesini sağlar, sürtünmeyi azaltır, harcanacak enerjiyi en az seviyeye indirir.

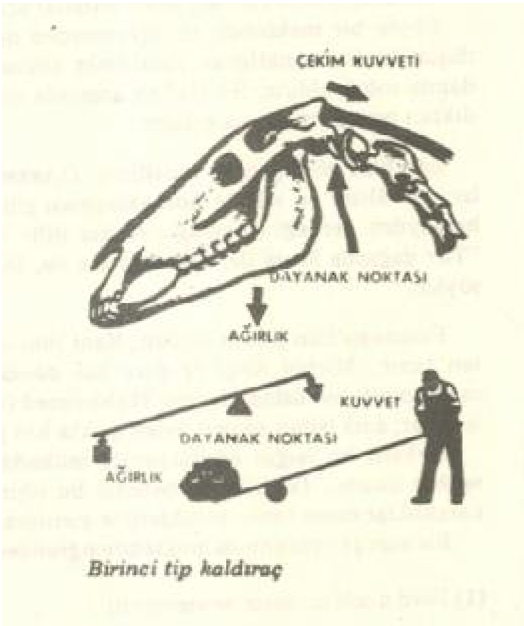
Üzerindeki kalın yağ tabakası balinayı soğuktan korur ve derinlere daldığında ağır su basıncına dayanmasını sağlar. Fizik prensiplerine uygun bu yapı tarzının kendi kendine olması mümkün mü?

Ayrıca diğer balıklardan farklı olarak kuyruğu deniz sathına (yataydır). Balinalar akciğer solunumu yaptığından deniz dibinde kalamaz, (yatay) bir kuyruk deniz sathına çabuk çıkıp teneffüsünü sağlar. Balinanın satha çıkmasını sağlayan bu fiziki üstünlük tesadüfî midir?

Arı, matematikteki maksimum ve minimum hesabına riayet ederek peteğin altıgen şeklinin tepe açısını saniye mertebesine kadar hesaplayarak peteği yapar. Arı bu geometri ilmini nereden öğrendi?

Köstebek, toprak altında belli mesafede mesela 100 cm. altta tüneli kazar. Arazi meyilli olsa dahi daima satha 100 cm. uzaklıkta kazısına devam eder. Tüneli kazarken, yanılıp toprak üstüne çıkmaz. Köstebek kazdığı toprağı satha atar. Bunların çürümüş bitkilerle karışmasıyla ziraat için çok elverişli bir zemin ortaya çıkar. Köstebeğin belli mesafelerde tünel kazması ve yanılmaması hakikaten düşündürücüdür.

Bromelya adlı süs bitkisinin yapraklarındaki beyaz eğriler, mikroskobik emme tulumba vazifesini gören ve havanın ne- mini çeken binlerce sayıdaki ufak delikçiklerden (mesamattan) oluşan çizgilerdir. Yani emme tulumbayı ilim, yakın asırlarda bulurken bitkilerde bu çoktan mevcut idi.

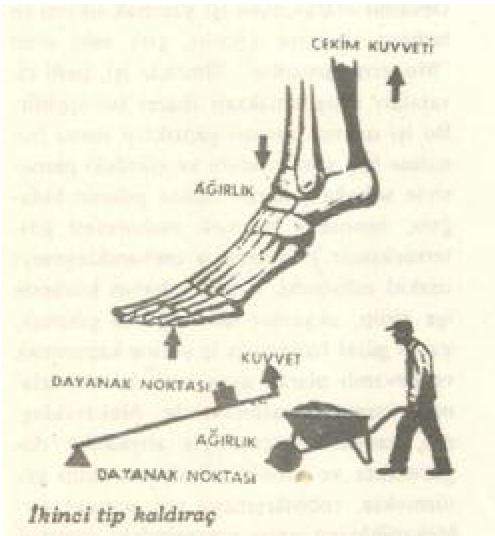

Birinci tip kaldıraç

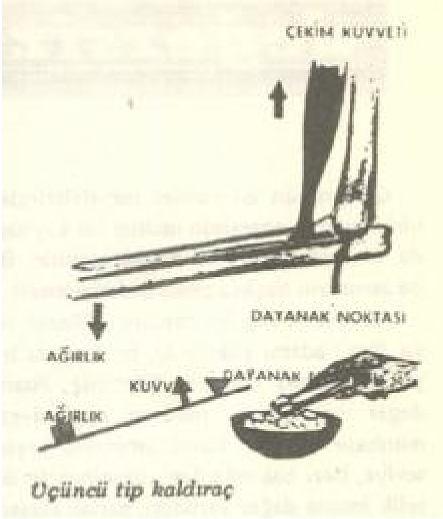
İç iskeleti olan hayvanlar umumiyetle; omurgalı hayvanlardır. Bu grupta balıklar, amphibialar, sürüngenler,

kuşlar ve memeliler vardır. Mekanik ilmi bakımından canlılar harika bir durum arzeder. Dizimizin hareketi bir çeşit menteşe hareketidir. Çünkü iki kemik birbiri üzerinde menteşeye benzer bir şekilde hareket eder. Bacağın hareketinde ise, uyluk kemiğinin toparlak olan başı kalçanın ona uygun olan yuvası içinde hareket eder.

Kemiklerin yapısı, karşılaşabilecekleri darbelerin zararını en iyi karşılayabilecek şekildedir. Mesela uyluk kemiğinin üst tarafa gelen üçte bir kısmı aşağı kısımlara göre daha dayanıklıdır; çünkü darbenin en büyük ve tesirli şiddeti bu üçte bir kısma rastlayacaktır. Enine bir kesitte, bu kısmın içinde boşluk görülür. Kemik üzerine gelen bir darbenin kuvveti, tesirini daha çok dış tarafta gösterir. — Buna göre, iç kısmın boş olması kemik maddesinin artması ve kasların çalışmasını daha kolaylaştırmak için hafif kalmaları bakımından daha elverişlidir. — Aynı sebepten mühendisler de ağırlığı ve kullanılacak maddeyi azaltmak bakımından vinçler ya da köprüler yaparken 1 şeklinde veya bölmeli döşemeler kullanırlar. Bir bisikletin içi boş olan çatısı dolu olan kadar sağlam ve çok daha hafiftir. Kasların dizilişi de kemikler üzerine gelecek darbeleri hafifletecek şekildedir.

İkinci tip kaldıraç

Üçüncü tip kaldıraç

Vücutta bulunan kemikler, kaslar tarafından yönetilen kaldıraçlar gibidir. Kaldıraçlar, tatbik edilen kuvvetin, kaldırılmak istenen ağırlığın ve kaldıracın dayandığı istinat noktasının durumlarına göre Ye ayrılırlar. Kaldırılacak ağırlığın uygulanan kuvvetle bölümü kaldıracın “mekanik kazancı” adını alır.

Atın başı: Dayanak noktası, kuvvetle ağırlık arasında bulunan birinci tip kaldıraca misaldir.

İnsan ayağı: Ağırlığın, dayanakla kuvvet arasında bulunduğu ikinci tip kaldıraca misaldir.

Dirsek: Kuvvetin, dayanakla ağırlık arasır4a bulunduğu üçüncü tip kaldıraca misaldir.

Bu üç misal içinde en iyi ”Mekanik randımanla” çalışan kas ayak parmaklarımızın üzerinde durmamızı sağlayan baldır kasıdır.

Beyaz ırka göre, topuğu daha uzun olan zencilerde baldır kası daha büyük bir “Mekanik randımanla” çalışır.

Dr. Polat HAS

değersizleşen insan

Günümüzün en mühim meselelerinden birisi anarşi; anarşinin mühim bir kaynağı da insanın değerinin düşürülmesidir. Bu ise asrımızın başlıca problemlerindendir.

Asrımızda hiç bir romancı, filozof veya ilim adamı yoktur ki, bu konuda bir şeyler yazmış olmasın. Şüphesiz, insana değer vermemek, modern medeniyete münhasır değildir. Hatta asrımızda beşer seviye, bazı bakımlardan yükselmiştir: üstelik insana değer verildiği, parlak sloganlarla da iddia edilmektedir. Fakat bunlar, modern telakkilerin bozuk yönlerini küçümsetmemeli, hele hele unutturmamalıdır. Hemen hemen bütün eski kültürlerde insan, varlık içinde seçkin bir mevki işgal ediyordu. Materyalist zihniyet onu alaşağı etmiş, insan, herhangi bir varlıktan farksız sayılır olmuştur. Bu anlayış, önce modern biyolojiye sirayet etmiş, oradan da insanlığa yayılmıştır. İnsanın değersizleşmesi, sadece o eski imtiyazını yitirmesiyle de kalmadı. Modern insanın değersizleşmesi mekanikleşme, ruhsuzlaşma, bütünlüğünün bölünmesi ve yalnızlık gibi durumlarla da kendini göstermektedir.

Mekanikleşme

İnsana sadece madde üreten bir alet gözüyle bakılmaktadır. İstihsal, asrımızın baş tacı ettiği bir mefhum sayılmakta, insana ait ne varsa, bu açıdan değerlendirilmektedir. Böylece Kral Jaspers'in dediği gibi "Teknik, insanın günlük yaşayışını ve çevresini tamamen değiştirdi. Teknik, hayatın ve toplumun akışını başka bir mecraya soktu. Kitlelerin istismarını ortaya çıkardı, hayatın tamamını makineleştirdi, bütün dünyayı tek ve kocaman bir fabrika haline getirdi. Netice şu oldu: Yurdundan kopmuş insanın, artık vatanı kalmadı, geçmişi ile bağları koptu.

Bundan böyle aklın ve ruhun yapacağı iş, mekanik bir öğrenme ile faydalı tatbikatı gerçekleştirmeye inhisar etmektedir” Makineleşme, mesuliyetsizliğe de yol açmıştır. Çalışma hayatı ile ilgilenen bütün sosyologlar, ferdin, cüzi bir iş yapmasının yıkıcı hususiyetini kabul etmektedirler. Devamlı olarak aynı işi yapmak sıkıntı ve buhran doğurur (Şarlo, çok eski olan ‘‘Modern zamanlar” filminde işi, belli cıvataları sıkıştırmaktan ibaret bir işçidir. Bu işi uzunca zaman yaptıktan sonra bunalma baş göstermekte ve elindeki pensesiyle sokağa çıkarak önüne gelenin kulağını, burnunu bükmek maharetini göstermektedir.) Böylece o mekanikleşmeyi tenkit ediyordu. Kışın, sabahın köründe işe gidip, akşamın karanlığında çıkmak, yazın güzel havasında iş yerine kapanmak ve devamlı olarak aynı cüzi işi tekrarlamak insanı bunaltmaktadır. Mekanikleşme, zamanın geçmesiyle alışkanlık doğurmakta ve tenkit zihniyetini silip götürmekte, robotlaşmaya yol açmaktadır. Mekanikleşen insan, çevresindeki anormal şartları da normal saymaya başlar. Öbür taraftan, uğraşılan iş ile onun neticeleri ve eserleri arasına makinenin girmesinin artması nispetinde, insanın sabit kalan hareketleri de artıyor. Böylece gitgide yaptığımız işle, onun manası ve neticesi arasındaki mesafe açılıyor. Tek tek fertlerin yaptığı işle, eser arasında münasebet olmuyor. Eski zanaatkârın, eseri karşısında duyduğu manevi tatmin ile şimdiki işçinin tatminsizliği üzerinde durmak gerekir. Kısacası insan, hizmetçisi olan makineyi, daha iyi idare etmek maksadıyla onun dilinden daha çok anladığı nispette, onun hayat tarzını daha çok benimsiyor. Mekanik medeniyetin aktif hanesini bir tarafa bırakırsak pasif hanesi endişe vericidir. Buhran, bıkkınlık, mesuliyetsizlik ve robotlaşma, onun bilânçosunda ağırlığını hissettirmektedir. Teknik gelişmenin faturasını, insan makine muamelesine tabi tutulmakla ödemektedir.

İnsanın hakir görülmesi

Maddeci medeniyet, menşeinde taşıdığı tohumlardan dolayı, insanı hakir görmek neticesi ile de karşı karşıya gelmiştir. İnsan, bir istatistik mevzuu oluvermiştir. İnsanlar birbirine benzeyen eşya sayılmaktadır. Teknik kölelere, yani makinelere tatbik edilen kaideler, onlara da tatbik edilmektedir. Bundan böyle insanlar, kendilerine has beşeri vasıfları koruyabilecek şekilde, topluluk halinde yaşayamazlar. Bir batılı yazar, bu durumu dile getirmek için eserindeki bir kahramanına şu sözleri söyletir: “Evladım, sizin etütleriniz burada hiç bir işe yaramaz. Siz burada düşünmek için değil, tatbik etmeniz istenen hareketleri yapmak için bulunuyorsunuz. Müessesemizde, hayal unsuruna ihtiyacımız yok. Size bir öğüt daha: Sakın zekânızdan söz etmeyin, sizin yerinize düşünülecektir!” Böylece insan, insan için bir sermaye haline gelmekte, eşya gibi kullanılmak istenmektedir. İnsanı kullanmak isteyen kimsenin ise, onu eşya gibi görmesi kaçınılmazdır. Bundan ötürü, her insanın, bir başkası kadar değerli olabileceği insani esastan uzaklaşılmıştır.

Not: Önümüzdeki sayıda “Ruhsuzlaşma” mevzuu ele alınacaktır.

Doç. Dr. Suat Yıldırım

HAYVANLAR ALEMİNDE TEMİZLİK

"Bu kâinat ve yeryüzü, daima işleyen bir büyük fabrika ve her vakit dolup - boşalan bir han, bir misafirhane gibidir. Hâlbuki böyle işlek fabrikalar, hanlar ve misafirhaneler pisliklerle, enkazlarla, süprüntülerle çok kirleniyor, bulaşık oluyorlar ve pis kokulu maddeler her tarafında birikiyor. Eğer pek çok dikkatli bakılmazsa, tanzif edilmezse ve süpürülüp temizlenmezse içinde durulmaz; insan onda boğulabilir. Hâlbuki fabrika şeklindeki bu kâinat ve dünya misafirhanesi (insan eliyle pisletilmediği takdirde) o derece pak, temiz ve naziftir; o kadar kirsiz, bulaşıksız ve kötü kokulardan uzaktır ki, bir lüzumsuz şey, bir menfaatsiz madde ve tesadüfî bir kir bulunmaz, zahiri bulunsa da çabucak (adeta) istihale makinesine atılır, temizlenir. Demek bu fabrikaya bakan Zat, çok iyi bakıyor."

Kâinat çapındaki esrarlı temizliğin bir numunesini hayvanlar âleminde görüyoruz. Hayvanların hepsine vücut bakımı hususu aşılanmıştır. Temizlikle ilgilenmeyen hayvan hemen hemen yok gibidir.

Mesela; yeraltı sarayında yatıp kalkan porsuk, pis hayvanlardan sayılmasına rağmen hakikatte hayvanların en temizlerinden biridir. Kürkünü daima temiz tutmakta ve sık sık değiştirdiği bir yeri def-i hacet için kullanmaktadır. İninde de zaman raman temizlik yapmakta ve kirlenmiş samanlarla birikmiş çöpleri dışarı taşıyarak, yuvasından uzak bir yere yığmaktadır.

Kürklü hayvanlar, postlarını temizlemek için çok kere garip usullere başvururlar. Misal olarak pek de temiz sayılmayacak tilki, ağzına koca bir yosun demeti almakta ve bununla suya girmektedir Bütün vücudunu suya gömmekte,

bu arada yalnız ağzı ile bunun içindeki yosunlar dışarıda kalmaktadır. Postundaki bütün pireler bu durumda boğulmamak için yosun demetine sığınacaklardır. İşte bu dereceye gelince, tilki pireli yosunları atmakta ve temizlenmiş vaziyette soğuk sudan çıkmaktadır.

Filler, derilerini temizlemek için çamurların içinde yuvarlanırlar. Hortumları bu arada onlara duş vazifesi görür, bahçe hortumu gibi vücutlarının orasına burasına su fışkırtır. Bazen vücutları çamurla kaplanırsa da, kuruyan çamur çok geçmeden dökülür ve bütün pislikleri beraberinde götürür.

Tilki kurnazlığını temizlikte de gösteriyor.

Arslan, kaplan ve bütün büyük yırtıcı kediler, ehli akrabaları kadar temizdirler ve yalanmak suretiyle temizlenirler.

Kürklü küçük hayvanların çoğu, vakitlerinin bir kısmını temizliklerine ayırırlar. Mesela fareler, uyanık kaldıkları sürenin yarısında kürklerini, dişleri ve ayakları ile sistematik surette temizlemekle meşgul olurlar.

Foklarla gergedanlar kuvvetli masaj yaparlar. Bu maksatla taşlara sürtünerek vücutlarını zamanla ayna gibi cilalarlar. Samur, yaşlı ağaç gövdelerinin içinde kendine bir

oyuk oymakta ve güzel kürkündeki son toz taneciği de düşünceye kadar bunun içinde yuvarlanmaktadır

Dişleri olan bütün hayvanlar, ağızlarının bakımına büyük önem verirler. Daha doğrusu bu onlara ilham edilir. Kurdun dişleri çirkin bir sarı renkte olabilir, ama bu renk o dişlerin tabi rengidir, yoksa daima temiz tutulan bu dişlerde besin artığı arasanız bulamazsınız.

Temizlik hususunda hayvanların yardımlaştıkları da olur. Bazı kuş türlerinin, tüylerinin arasına yerleştirdikleri canlı karıncaların yardımıyla temizlendikleri son yıllarda meydana çıkmıştır.

Hemen hemen bütün kuşlar, suya girerek yıkanmakta ve esaret hayatında dahi bu alışkanlıklarından vazgeçmemektedirler. Ehli bir baykuşun bu mevzuda bilhassa titiz davrandığı dikkati çekmişti. Günde iki defa banyosunu ister ve kullanılmış bir suya katiyen ikinci bir kere girmezdi. Üstelik kuşların çoğunun kuyruk çevresinde küçük bir yağ guddesi vardır. Hayvan yıkanıp temizlendikten sonra, bunun sayesinde tüylerini yağlayıp yumuşatır. Kuşlar ayrıca günün birkaç saatini, tüyden elbiselerini gaga ve tırnaklarıyla taramak iç in harcarlar. Yuvalarının temizliğine de diyecek yoktur. Yuvasını pisleten kuş yoktur dense yeridir. Yavruların temizlikle ilgileri olmadığı müddetçe, anne bunların pisliğini gagasıyla toplar ve yuvadan aşağıya atacak yerde biraz öteye uçtuktan sonra yere bırakır.

Son duş tekniğini insanlar, filin hortumuna bakarak mı buldular.

Vahşiliği dahi temizliğine mani değil.

Temizlikte yardımlaşmaya bir başka misal yine kuşlar âleminde görülür. Batı kuşlar, otlayan koyunlarla sığırların pos- tuna konarak buradaki keneleri ayıklarlar. Tropikal Afrika'da su aygırları, gergedanlar ve antiloplar da bazı kuşlara vücutlarını aratırlar. Küçük kuşların, timsahların kocaman ağzına girerek, dişlerinin ırasındaki yiyecek artıklarını temizledikleri çok görülmüştür. Dev sürüngenler de onlara hiç bir zaman ilişmezler.

Kertenkeleler bile karınlarını doyurduktan sonra otlara sürünerek temizlenirler. Himalayalar'daki bir solucan cinsinin karnında minik bir fırça vardır. Bu garip yaratık, iştah kesici yemek artıklarını bu fırçacığıyla temizler.

Hayvanların temizlenmesi için onlara işte böyle birbirinden orijinal usuller ilham edilmiştir. Onlar bu sayede kendilerini ve çevrelerini imkân nispetinde temiz tutuyorlar.

“Demek bu âlem sarayı ve bu kâinat fabrikası Kuddus isminin büyük bir cilvesine mazhardır ki, o kutsi temizlemeden gelen emirleri, değil yalnız denizlerin et yiyen temizleyicileri ve karaların kartalları belki kurtlar ve karıncalar gibi cenazeleri toplayan sıhhiye memurları dahi dinliyorlar.

Temizleme işi kâinat Yaratıcısına verilmezse o zaman gerekir ki: Ya temizleme ile alakadar zerreden, sinekten tut ta unsurlara, yıldızlara kadar bütün mahlûkatın her biri koca kâinatın süslendirilmesini, ölçülülüğünü ve temizlendirilmesini bilecek, düşünecek ve ona göre davranacak bir kabiliyette olacak: veyahut Âlemin Yaratıcısının kutsi sıfatları kendisinde bulunacak... Veyahut bu kâinatın süslendirilme ve temizlenmesi ve gelir ve giderlerinin dengelerini tanzim etmek için, kâinat büyüklüğünde bir danışma meclisi bulunacak ve hadsiz zerreler, sinekler, yıldızlar o meclisin üyeleri olacak ve keza bunlar gibi hurafeli safsatalı yüzlerce imkânsızlıklar bulunacak. T ki, her tarafta görünen ve gözlenen umumi ve ihatalı ulvi isleme, temizleme ve tanzif vücut bulabilsin. Bu durumda ise bir değil belki yüz bin imkânsızlık ortaya girer.

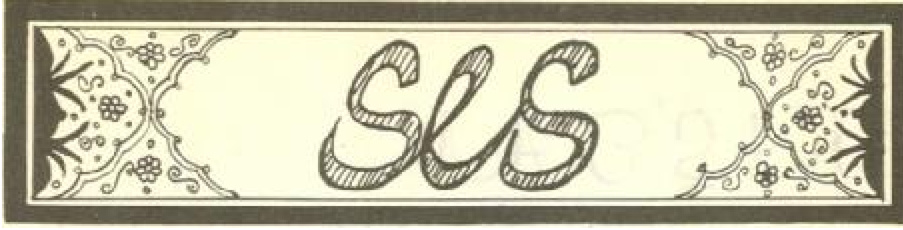
Kâinat sarayını temiz tutan bu ulvi ve umumi tanzif, elbette Kuddüs isminin tecellisi ve gerektirmesidir’’

Eşya arasında bilgi alışverişini konu ajan Sibernetik İlmi, sanırız sonunda bu noktaya ulaşacaktır. Veya başka bir deyişle bu hususu göz önünde tutarak hareketi sağlam neticelere varmasına sebep olacaktır.

Bu temizlikten ders almayan insanlar ise çevreyi alabildiğine kirletmeye devam ediyorlar. İnsanları hedef

almayan medeniyet korkarız bu gidişle kâinattaki tanzifat memurlarını (şimdi bir kısım körfezlerde yok ettiği gibi) tamamen ortadan kaldırmadan aklını başına toplasın, girdiği bu yanlış yoldan geriye dönsün, kâinatta dönen çarkların altında ezilmekten kurtulsun.

Dr. Muvaffak Ayvaz

Ses havada titreşim ile meydana gelen fiziki bir olaydır. Çeşitli frekansta dalgalar ile hava âleminde yol alırken ayrı ayrı tonda gelir kulağa. Bazen hoş, bazen nahoş.

Ses vardır, gül bahçesinden bir nağmedir; bülbül sesi. Ses vardır baharda öten böceklerin senfonik orkestrası şeklinde. Ses vardır, şırıl şırıl sulardan gelir. Ya dallarında telli musiki çalan ağaçların yaprakların hemhemesiyle bu ilah? senfoniye refakat edişleri…

Bir de sesin inilti şeklinde olanı vardır. Ağlıyan bir gönle tercüman olan cümleler. Ve bazen de feryat şeklinde olanı vardır..

“Bu dert beni öldürür” diyeni de vardır.

Hele hele aşk-ı bekadan gelen kalpteki ağlamaların tercümanı olan ses yok mu, yakar sineleri..

Ve gökyüzüne şerareler halinde bir figan şeklinde yükselen sesler de vardır. Bu sesler milletinin perişaniyetine karşı duyulan ızdırapdan yükselen seslerdir.

Bazen de ses kesilir, soluk kesilir de mana içte kalbin çeperlerine vura vura insanı yer bitirir. Bu sesin kayboluşu ve iç teki duyuşların terennüm edilemeyişi amansız bir şeydir.

Heyecana verdi gönülleri,

Heyecanlı sesleri gönlümün

Ben o nağmeden müteheyyicim,

Ki, yoktur ihtimali terennümüm.   İKBAL

Derken şair dilsiz acıların, içteki sancıların, acı gönül heyecanlarının; bazen de zirvelere ulaşan ilahi neşvede kendinden geçişlerin yanında, deniz dalgaları gibi yükselip tekrar kendine dönen hisleri ve duyguları dile getirmektedir. Bu, içte doğan ve içte kaybolan, dudaklardan dökülmeyen ve bir türlü söylenemeyen, dilin dönmediği, kelimelerin yetmediği, heyecan ve duyuşlardır. Böyle bir duyuşta insan, kendini topyekûn kâinatın kalbinde çalan İlahi ahenge bırakıverir. Ve O'nun bestesinde kendini bulur.

Bu ses bütün seslerin üstünde İlahi musiki'nin bülbülü andelibi; "Söz sultanı benim; değil diğerleri" der gibi bir ahenkle kalpleri ihtizaza getiren meleklerin dahi dinleyip sermest oldukları bir sestir:

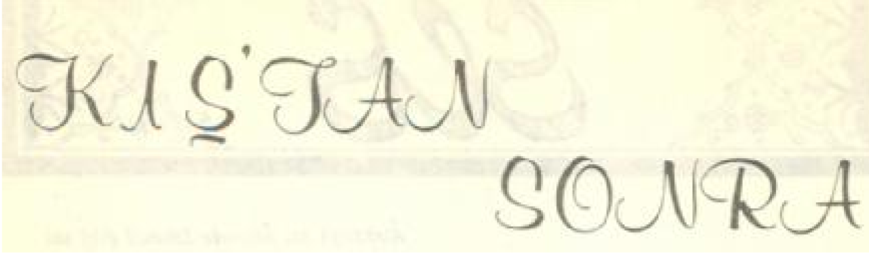
Kur'an Sesi. İnsan onu dinlerken ruh bambaşka bir âleme doğru yükselir ve Mevla'ya vasıl olur.

Ve bazen flütler susar, ney sesi durur. Kulaklara selsebil gibi gelen ve Kevser kadar hoş tatlı bir ses duyulur. Sermestler o neşvede kendinden geçer ve şu beyti terennüm ederler:

'Ben hayatta olduğum müddetçe Kur'an-ın bendesiyim.

Ben Hz. Peygamberin ayağının izinin tozuyum.'

Mehmet Erdoğan

Hiçbir kış "ebed müddet" değildir. En şiddetli ve ağır kışlar en gürbüz ve şen baharların müjdecisidir. Kışın sevimsiz yüzüne bakıp hayattan bıkmak, karamsarlığa düşmek niye? Her şey zıddı Be bilindiğine göre, kışı yaşamadan asude bahar ikliminin kıymetini nasıl bilecektik?

Şimdi bir kışı yaşıyoruz. Şartlar belki çok daha ağırlaşacak. Zulmetin aydınlıkla boğuştuğu gibi, hayır ve şer de en yüksek noktasına ulaşıp başa baş, dişe diş hesaplaşacaklar. Tarih önünde, fikir ve edebiyat cephesinde, sanat planında, gerçekle yalan karşı karşıya gelecekler. Hakikatin karşısında yalan direnebilir mi dersiniz?

Karanlığın kesafetine bakıp ümitsizliğe düşmek neden? Hangi zulmet nura mukavemet edebilmiştir? Ne zaman kar güneşe dayanabilmiş, hangi Musa Firavuna yenilmiş ve hangi İbrahim ateşte yanmıştır? Öyleyse nur'un yumuşaklığı, sempatisi, güneşin aydınlığı, ısıtıcılığı, Musa imanı ve celali, İbrahim dostluğuyla kuşanmak, donanmak gerek.

Elmas da, karbon atomlarından mürekkep, kömür de.. Kömürü koynunda elmas diye saklayanlar, cemiyetin üstüne kömür tozu serpenler, onları kirletenlerin aldatmacası, suri tahakkümü de çok sürmeyecek.

Her kış koynunda bir bahar besler. Kar, tipi, bora, fırtına, ayaz, don, şimşek, gök gürlemesi, yağmur, sel... Bunlar hep kışın unsurlarıdır. Hiç bir kış bunlarsız olmaz ve

kışsız da bir bahar gelmez. Baharı bekliyor, istiyorsak sabretmeliyiz. Çünkü sabır imanın yarısıdır.

“İnanıyorsanız, üstünsünüz” önümüzde bir kandil, ufkumuzda bir yıldız, dünyamızda bir güneş. Biliyoruz ki her firavun koynunda bir Musa’yı besler. Yusuflar zindanlarda çürümezler.

Bakarsınız kış biter gibi olurken birden gerisin geriye döner. Hem de hiddetli ve şiddetli. İşte bu marttır. Fakat mana rağmen nisan gelecektir. Şif ve rahmet dolu yağmurlarını dökecektir üzerimize. Sanırsınız kış bitmeyecek. Çünkü mart aman vermez. Ama nisan kadife yahut atlas bir zemin gibi yumuşacık, ılık sakince gelir. Tatlı rayihalarla sarar benliğimizi.

Ve aydınlık dönemi gelecektir, istemeyenlere rağmen…

Taha Tahsin

“Gönül meyvesi” ince varlık; ruhlar âleminin mutlak sevimliliğini evlerimizin içinde canlandıran kanatsız melek. ;Anne ve babanın çok çok yukarılardan çekip indirdikleri ve ten tenceresine hapsettikleri parlak ve sevimli ruh. ;Ona giydirilen kaypak dünya gömleği, kaybettiği ruhi sultanlığın yerini tutabilir mi? Bir gül gibi koklayıp durduğunuz; kemer bağlamış bir gonca deyip kucaktan kucağa attığınız, o cennetten inmiş taze bir gül, çiçeği üstünde taravetli bir meyve. ;Çürütmek için toprak, ona kucak açmış beklemekte; rüzgârlar onu soldurmak için esmekte; güneş onun damarlarındaki hayat suyunu ışık huzmesi kollarıyla emmekte. Belki de kaziye bunların tamamen aksine. Evet, belki de herşey kucak açıp ona koşmakta ve güneş soluklarıyla ona hayat üflemekte.

Nefesinde geleceğini ümidini taşıyan, o evlerin, ocakların neşesine biz ne veriyoruz acaba?

Bütün o gülüp güldürmeleri, tepinip gönlümüze heyecan getirmeleri, ağlayıp şefkatimize cilveler kazandırmaları hangi el uzatışla mükâfatlandırıyoruz?

Hâlbuki onun ülkesi yıldızlar âleminin çok ötesinde cennetlerdir.

"En müdhiş maraz ve musibetimiz cerbeze ve gurura istinat eden tenkittir" R. N.

Bir kimse veya bir şeyin iyi veya kötü yönlerini bulup çıkarma... Lügat manasıyla tenkit. Veya matlup şekliyle-iyi olması için kötü yönlerini söyleme. Böyle yapıcı tenkit cemiyetin her zaman ihtiyaç duyduğu bir unsur. Zaten tenkit deyince akla ilk de son da gelen yapıcı tenkit olmalı. Esasen güzele çirkin, iyiye kötü demek tenkit değil yalan olur. Çok güzellerde az çok kusur olması ise onların güzelliğini ihlal etmez. İşte kemale doğru adımlamak için güzel tenkide açık kapı. Yani kavl-i leyyin ile damara dokundurmadan, hissiyatı kırmadan iyinin zuhuruna ortak olma nasibi.

Tenkit istişareyi tamamlar, tebliğe ortak olur, bazen istişare tarzında güzel tenkitler yapılır. Burada niyet, ilimle ve güzelle ve insafla at koşturur.

"Tahkiksiz tenkit zulümdür." Tahkik ilmin mayası; ilimsiz tenkit zehir olur öldürür, ittifakı yok eder. Tenkit edilenlere bu gibi tenkitlerin esasen zerre miskal zararı olmasa bile ittifaka zarar olduğundan yine zarardır; fakat yine de zararın en büyüğü tenkidi alelade yapana olur.

Tenkit müessesesi eksikleri giderme, kemle erdirme hususunda itmam edici ve tebliğ vesilesi olarak kullanılırsa cemiyetin ihtiyaç duyduğu bir unsur olur. Nefis muhasebeleri, nefis murakabeleri ve şahs-ı manevi muhasebe ve murakabesi zuhur eder, adımlar emin olur.

Tenkitçi bu hususa çok dikkat eder, murakabe için gerekli ilimle de uyanık olur.

Tenkitte insaflı olmak gerek. Herşey- de olduğu gibi insaflı tenkitte de ilim gerek.

M. USLU

DOKUZUNCU İŞARET

Gel, ey muhakemesiz arkadaş! Sen şu sarayın sahibini tanımıyorsun ve tanımak da istemiyorsun. Çünkü akıldan uzak görüyorsun. Onun acib sanatlarını ve hallerini, akla sığıştıramadığından inkâra sapıyorsun. Hâlbuki asıl akıldan uzak görmek, asıl müşkülat, hakiki zorluklar ve dehşetli külfetler, onu tanımamaktadır. Çünkü onu tanısak, bütün saray, bu âlem bir tek şey gibi kolay gelir; rahat olur; bu ortadaki ucuzluk ve bolluğa sebep olur. Eğer tanımazsak ve o olmazsa, o vakit her birşey, bütün bu saray kadar müşkülatlı olur. Çünkü herşey bu saray kadar sanatlıdır. O vakit ne ucuzluk ve ne de bolluk kalır. Belki bu gördüğümüz şeylerin birisi, değil elimize, hiç kimsenin eline geçmezdi. Sen, yalnız şu ipe takılan tatlı konserve kutusuna bak.

(Konserve kutusu; kudret konserveleri olan kavun, karpuz, nar; süt kutusu ise, hindistan cevizi gibi rahmet hediyelerine işarettir.) Eğer, onun gizli mucizeli mutfağından çıkmasa idi, şimdi kırk para ile aldığımız halde, yüz liraya alamazdık.

Evet, bütün akıldan uzak görmeler, suubet, helaket, belki imkânsızlık, onu tanımamaktadır. Çünkü nasıl bir ağaca, bir kökte, bir kanunla, bir merkezde hayat veriliyor. Binler meyvelerin teşekkülü, bir meyve gibi kolaylık peyda eder. Eğer o ağacın meyveleri ayrı ayrı merkeze ve köke, ayrı ayrı kanunla rabt edilse, her bir meyve; bütün ağaç kadar müşkülatlı olur.

Hem nasıl bütün ordunun teçhizatı bir merkezde, bir kanunda, bir fabrikadan çıksa, kemiyetçe, bir neferin teçhizatı kadar kolaylaşır. Eğer her bir neferin ayrı ayrı yerlerde teçhizatı yapılsa, alınsa; her bir neferin teçhizatı için, bütün ordunun teçhizatına lazım fabrikalar bulunması lazımdır.

Aynen bu iki misal gibi: Şu muntazam sarayda, şu mükemmel şehirde, şu müterakki memlekette, şu muhteşem âlemde, bütün bu şeylerin icadı; bir tek zata verildiği vakit, o kadar kolay olur, o kadar hafiflik peyda eder ki, gördüğümüz nihayetsiz ucuzluğa, bolluğa ve cömertliğe sebebiyet verir. Yoksa herşey o kadar pahalı, o kadar müşkülatlı olacak ki, dünya yenilse, birisi elde edilemez.

B.N.

hassas âletlerin öncüleri

BÖCEKLER

Daha önceki bazı yazılarımızda canlı sanatların yaradılışından ilham alarak yeni teknik imkân ve metotların geliştirilebileceğinden bahsetmiştik. Bu hususta böceklerden bir iki misal vereceğiz.

Böcekler âleminde fotometre:

Bir arıyı yakalayıp büyüteçle incelerseniz, köşelerden yapılı gözlerini derhal fark edersiniz. Hayvan bu gözlerle bakma imkânına sahiptir ve sizi görmektedir. Şunu ifade edelim ki arının etrafını görüş mekanizması bizimkinden tamamıyla farklıdır. Bu hayvanın gözü çok sayıda değişik ve birbirine yakın ayrı satıhtan meydana gelmiştir ve bunların her biri kendi istikametinde bakar. Bunun neticesi olarak havaya bakan bir arı, gökyüzünü parçalar halinde görür, bu arada güneş bu satıhlardan ancak biri tarafından görülür. Köşeli bir gözden elde edilen optik imaj (görüntü) retina (1) üzerinde değil fakat beyinde teşekkül eder. Bu saf bir imaj şeklinde olmayıp etrafın taranması şeklindedir.

Arı başı (büyütülmüş halde)

Arıda oküler hücreler

Arıda, köşeli satıhlardan yapılmış iki göz arasında saklı duran üç tane daha basit küçük göz vardır ki biz bunlara oküler hücre veya ocella deriz; Bunlar, tüyler içine gayet iyi gömülmüşlerdir ve küçük, koyu renkli ve parlak incilere benzerler. Ancak 1963'de, Schricker adlı araştırıcı bunların fonksiyonlarını keşfet meye muvaffak olmuştur: Bunlar bir nevi fotometre vazifesi görürler. Oküler hücrelerden bütün böceklerde bir veya birkaç tane mevcuttur. Bu fotometreler sayesinde, arı sabahleyin bal toplamağa gitmenin zamanı geldiğini anlar. Eğer erken giderse lüzumlu çiçekleri göremez. Gene ocella fotometreleri onlara akşam olduğunu, gece hava kararmadan dönmenin zamanı gelip gelmediğini haber verir. Eğer vaktinde dönmez ve geç kalırsa karanlıkta peteğini bulamayacak, dışarıda kalacak ve gecenin getirdiği tehlikelerle karşılaşacaktır. Araştırıcı, ayrıca arının zamanın akışının da farkında olduğunu tespit etmiştir. Hayvan sabahleyin peteğini, dolunayın ışığının kuvvetinden on defa daha fazla ışık olduğu zaman terk eder. Aynı kuvvette ışık geceleyin olursa hayvan gene gitmez, zira gitmek için gerekli mesafeyi ve zamanı hesap etmekte ve bal bulabileceği saha ile yuvası arasındaki münasebeti takip edebilmektedir.

Acaba arı, bu hesapları nasıl yapmaktadır? Yoksa bu hayvanı böyle sevk eden biri mi var? Bir toplu iğne başı büyüklüğündeki bu küçük arı beyinlerinin kabiliyetleri aklın alamayacağı kadar büyüktür. Bir buçuk kiloya yakın beyine sahip insanın aklının alamayacağı bu işleri toplu iğne başı kadar beyinle arı nasıl becerebilmektedir? Bu hayvanların sahip oldukları oküler hücreler (ocella) fonksiyon bakımından tamamıyla fotoğrafçılıkta ve filmcilikte kullanılan fotometrelere benzerler.

Bazı hayvan türlerinde, solucanlar, böcekler ve çekirgeler de bu oküler hücreler ışığa karşı hassas olan tek organlardır. Bu hayvanlar ancak muayyen bir nispette aydınlık ve karanlığı fark ederler, etrafındaki şeyleri ancak, hayal meyal tefrik edebilirler. Bu basit göz numunelerinin yön tayini imkânı da vardır.

Uçma hızının hesaplanması:

Arı gözü, birçok satıh veya ommatidia'lardan meydana gelir, bunların her biri gökyüzünü parçalar halinde görür. Arı uçarken toprağı parsellere bölünmüş şekilde görür. Sanki çizgilerle yeryüzü bölünmüştür. Bu şekilde uçuş hızını ayarlamak için fevkalade bir imkâna sahip olmaktadır. İşin enteresan tarafı günümüzde havacılıkta uçuş hızını ölçmek için aynı prensibe istinat eden takimetreler kullanılmaktadır. Eğer arıların uçuş tekniklerine daha önceden eğilmiş ve mekanizmasını anlamış olsa idik, bu aleti herhalde çok evvel imal etmek kabil olacaktı. Uçuş hızını tayin için arının eşyayı, ağaçları, evleri tanıması gerekmez. Gözünün satıhlarından birinin imajı aydınlık ve karanlık takip etmesi, daha sonra diğer sathın ayni imajı aynı şekilde tespit etmesi kâfidir. O zaman uçuş hızı her iki imajın görülmesi arasındaki zamanın hesap edilmesi ile elde edilir. Daha önce de ifade ettiğimiz gibi bu hadise son zamanda keşfedilmiş ve taklit edilmiştir. Biyonik ilmine güzel bir misal olarak kabul edilebilecek bir

hadisedir. Arı, hızını yalnız toprağa göre değil, havaya göre de hesap edebilir. Bunun için antenleri içinde yerleşmiş ve kitinden bir kitle yapmış sinir hücreleri işe yarar. Bu sinir hücreleri rüzgârın tesiri ile eğilen antenlerin kavsini hesap ederler. Hızı ölçmek için kullanılan bu iki metot sayesinde arı uçuş açısını da tayin eder, bal bulabileceği yere doğru, rüzgâr aksi İstikamette esse bile yönelebilir.

Bugün modern uçakları imaj edebilecek uçak mühendislerinin bilebileceği bu karışık hesapları arı mı yapmaktadır, yoksa İlahi ilhamla mı yaptırılmaktadır?

Uçuş istikametinin tayini:

Bal bulmak için ne kadar dolaşırsa dolaşsın, arı, peteğine dönmek için geçeceği yolları unutmaz. Burada, uçarken gözünün ancak bir sathının güneşi görmesi ve yol kat ederken güneşe göre vaziyetini bu sayede tespit edebilmesi rol oynamaktadır. Bu suretle güneşe göre kat ettiği mesafe belirlenmektedir. Bundan sonra hafızasında toplanmış ayrı ayrı bilgilerden hareket ederek dönüş için gerekli istikameti ortalama olarak tayin edebilmektedir. Bu hesabı yapabilmek için arkasını tamamıyla güneşe doğru döner ve topladığı bilgileri sanki istikametini değiştirerek uygulamağa başlar. Sonra programını sondan başa doğru takip etmeğe çalışır. Güneşe, hesap edilen açıdan bakabilecek tek satıh ile bakar. Aslında arının doğru istikamette veya zikzak yaparak uçmadığı, köşeler döndüğü ve spiraller çizdiği düşünülürse, bu tip hesabın yapılmasının ne kadar güç olduğu anlaşılır. Biz insanlar, integral hesap sistemini kullanmadan bu tip hesapları yapamayız. Bu problemi arı nasıl halletmektedir?

İstikametin ve rüzgârın hızının tayini:

Arı vazife başında

Hızını nasıl ölçtüğünü incelemişlerdir. Bu iş için bir et sineğine bir deri band bağlamışlar ve tıpkı uçak modelleri incelenirken yapıldığı gibi, hayvanı bir aerodinamik rüzgâr sistemi içine bırakmışlardır. Sineğin kafa antenlerini bağlayan mafsallarda bazı his hücreleri mevcuttur. Akımları bir mikro elektrot vasıtası ile tespit ederek beyin istikametinde giden sinir impulslarını incelemek kabildir. Bu şekilde antenler üzerinde bulunan Johnston organeli denen sinir yapısının rüzgârın hızını ölçmek için son derece tesirli olduğu anlaşılmıştır. Uçuş esnasında antenler rüzgârın tesiri ile arkaya doğru eğilirler ve bu sırada ters istikamette bir adale tansiyonu husule gelir. Bu şekilde teşekkül eden gerilim, mafsallarda bulunan sinir hücreleri tarafından tespit edilir ve sinir impulsları haline getirilir. Rüzgâr olmayıpta antenler elle geriye doğru eğilirse sinir hücreleri aynı şekilde impulsları beyine götürürler. Böceğin davranışı tamamen uçuş halini alır, bacakları geriye doğru çekilir, iniş takımları çekilmiş vaziyettedir. Gene antenlerinin eğilişine göre et sineği, uçuş esnasında kanatlarının çizdiği sekiz şeklinde daireleri ve kanatlarının yapışma açılarını değişikliklere uğratır. Bu şekilde hayvan uçuş hızını ve yükseklik tayinini ihtiyaca göre ayarlar. Eğer antenler geriye doğru eğilmiş şekilde sabitleştirilirse antenlerin geriye eğilmeleri ile orantılı olarak uçuşunu yavaşlatır. Reaksiyon olarak kanatlarını daha az çırpar ve hızını azaltır. Başka bir et sineği türü (Lucilia Caesar) antenleri ile uçuştan evvel rüzgârın hızını ölçer. Eğer rüzgârın hızı saniyede 2,5 metreden hızlı ise uçmamayı

tercih eder. Aslında bu son derece mantıklı bir davranıştır, zira kendi hızından daha hızlı rüzgâra karşı uçmak isteyen sinek hiçbir zaman aradığı kokulu, yerlere varamayacaktır. Tam aksine daha uzak yerlere sürüklenecektir. Volker Neese adlı araştırıcı 1965 de arıların ani rüzgâr akımlarını ölçmek için bazı organellere sahip olduğunu tespit etmiştir. Arı gözünün satıhlarından birini çok büyüttüğümüz zaman, içinde çok ince ve küçük kılların mevcut olduğunu görürüz. Bunlar, his tüyleri olup, rüzgârın tesiri ile ne kadar ve ne istikamette eğildiklerini intikal ettiren yapılardır. Bu malumatları ani olarak elde eden arı yolunu değiştirmez. Bu malumatlar beyninde bulunan bir nevi seyir defterine kaydedilir. Arı bunları hafızasında dönüş yolunu bulmak için kullanacak, ayrıca peteğe dönünce kendisi gibi harekete hazırlanan başka bir arıya aynı bilgiyi aktaracaktır.

Netice:

Yukarıda bahsedilen, insan aklının ancak alabildiği fakat esrarını çözemediği bu hadiseleri bu basit hayvanların yaptığını kabul etmek mantıkla bağdaşmaz. Bunların, bu karışık işleri, yaratıcılarının ilhamı ile yaptıklarını kabul etmekten başka çıkar yol yoktur. Aksi düşünüldüğü takdirde bu basit hayvanların insanların en akıllılarından bin kat daha akıllı olmaları lazım gelir. Bu hayvanların toplu iğne başı kadar bir beyinle bu kadar akla salip olacaklarını kabullenmek akıllıca bir anlayış değildir.

(1) Gözdeki görüntüyü alan ağ tabaka.

Hazırlayan: Dr. Hamid İspirlioğlu Prof. Antonie Stolk’dan

ANA DOSTLUĞU

Ben ananın ayaklarının altındakine meftunum, onun başında yıldızlardan yapılmış bir buket örtü, kucakları şefkatin sıcaklığıyla sımsıkı, gözleri ırmak ırmak Kevser boşalır.

Sinesi çileden nağme nağme inilti; dudaklarında dikenli tebessüm, ızdırap saçlarında tutam tutam ak; her acı simasında asil bir çizgi;omuzu mermi taşımış, düşük; elem yüküyle bel kırık, ayaklarda sızım sızım ağrı..

İşte bu benim anam.

Nasırlı elleriyle başımı sinesine basarken, iliklerime kadar sevgiyi duyuyor, gerçek dostumun kim Olduğunu anlıyorum. Onun gönlü adi hediyelerle kazanılmış değil, bilakis o fedakâr ve hakiki bir dosttur. Bende onun ruhu, onda benim cesedim yabancı değil... Adeta iki cesette tek ruh, iki ruhta tek ceset.

Gerçekte ne isem, onun yanında oyum. Ruhumun bütün meçhul vadilerine nigehban, fıtratımın başkalarına

acayip gelen tersliklerini müdrik. Her şeyimi ona açabilir, bütün sırlarımı ve hatta günahlarımı ona sayabilirim. O bunları, binbir ızdırabı sakladığı gönlünde hapseder. Sonra da kirlerimi, her damlasında ummanların çağladığı gözyaşlarıyla yıkar gibi ağlar, ağlar...

Onda dostluğun gerçek manasını, şefkatin kerametini, imanın kudretini, doğruluğun hazinesini buldum. Tıpkı hayat boyu beni koruyan bir sıyanet meleği gibi.

Sonra da zamanın olmadığı bir yerde ebedi olarak beraberliğimize dua edeceğim

M.AYVALI

SORU: Bütün Peygamberler Arap Yarımadasından zuhur ettiğine göre, peygamber gönderilmeyen diğer kıtalarda yaşayanları inanç ve amel açısından mesul tutmak nasıl hak ve adalet olur?

CEVAP: Bu sualin iki yönü var: 1- Peygamberlerin yalnız Arap Yarımadasından zuhuru ve diğer kıtalardan hiçbir Nebinin gelmeyişi. 2- Kendilerine peygamber gönderilmeyen milletlerin azaba uğratılmasının adalet olmayacağı hususu.

Şimdi sırasıyla her iki hususu ele alalım. Ancak daha önce insanlar arasında Nebi’nin yerine dikkati çekmede faide ummaktayız.

Peygamberlik üstün bir payedir. İnsanın öz yüceliğinin Hak’tan halka eğilmiş bir dalı ve tabiat içinde tabiatın verasını yaşayan ve onunla sermest olan bir dilidir. Onda hem bir seçilme ve yükseltilme hem de gönderilip vazifeli kılınma vardır. Dâhilerde olduğu gibi Nebi, sadece yüce bir dimağ, eşya ve hadiselere nüfuz eder bir istidat değildir. O, bütün melekeleriyle faal, ceyyit devamlı dalgalanan ve her dalgalanışta yeni bir arşiye çizen: ilahi çözümle, tahlil bekleyen eşyanın nokta-i iltisakî ufk-insandır.

Onda cisim ruha, akıl kalbe tabi: nazar isimler ve sıfatlar âleminde: kadem nazarın ulaşabildiği her yerde onunla beraber.

Onlarda duygular en son tomurcuğuna kadar inkişaf etmiş, görme, duyma ve bilme tabii sınırların çok ötelerine

yükselmiştir. Onların görmelerini çeşitli dalga boylarıyla izah etme imkânı olmadığı gibi, ses ihtizazları içinde duymalarına izah getirmek de mümkün değildir. Hele bizim tahlil ve terkip ölçülerimiz içinde, onların tabiat cidarlarını zorlayan ilimlerine erişmek asla müyesser olmayacaktır.

İnsanlık onlar vasıtasıyla varlık ve varlık sırlarını kavrayabilir. Onların irşat ve talim dairelerinin dışında ne eşya ve hadiselere mükemmel bir nüfuz ne de tabiata isabetli bir müdahale asla mümkün olmayacaktır.

Tabiat ve ondaki ilahi kanunları beşere hediye etmek onların birinci dersidir ve bu ders müptedilere has bir derstir. Bunun ötesinde, varlık âlemini varlığına şahit gösteren yüce yaratıcının isim ve sıfatlarını bildirme: idrak edilmez Zat'ı hakkında ölçülü ve temkinli kılma... Eğer bütün âlemleri elinde tutan, zerrelerden nebülözlere kadar hükmünü ve sözünü geçiren; onları evirip çeviren, halden hale ve şekilden şekle sokan bir muhteşem kudret ve irade sahibiyle, ona verilecek unvanlar ve isnat edilecek hususlar hakkında Nebi'lerin apaydın beyanları olmasaydı, ne doğru birşey söylemek ne de ulûhiyet akidesine dair duru bir düşünce getirmek mümkün olmayacaktı.

Demek ki Nebi eşya ve hadiselerin içine girip bütün bir hayatı bize ders verdiği gibi, herşey ve her hadisede, en birinci ders olan muhteşem yarancıyı, muhteşem kudret ve irade sahibini, isim ve sıfatlarıyla Zat-ı Ulûhiyeti arasındaki ince muvazene ve sırlı münasebete riayetle anlatan da yine odur.

Öyle ise zeminin hiçbir kıtasının ve zamanın hiçbir parçasının onların feyiz ve nurundan mahrum kalmasına da ihtimal verilemez. Nasıl verilir ki, onların irşat dairelerinin dışında, varlık âlemi hakkında şimdiye kadar ne duru bir hüküm verilebilmiş ne de felsefenin şüphe ve tereddüt ve tenakuz dolu sisli atmosferinin üstüne çıkılabilmiştir.

Esasen her zaman ve her yerin, bir peygamberin vesayası altında bulunmasını akıl, hikmet ve Kur'an müştereken teyyid etmektedirler. Hem aksine ihtimal vermeyecek şekilde...

En küçük bir müzede ve en basit bir fuarda dahi teşrifatçılara ve tarifçilere ihtiyaç duyulduğu ve bir yol gösterenin rehberliği ile gezilip görüldüğü ve böyle bir rehber ve yol gösteren olmayınca, gelmenin de, gezmenin de bir manası olamayacağı katiyyen gösterir ki, şu muhteşem kâinat sarayını, seyircilere anlatacak: ince noktalara dikkati çekecek ve bu âlemin sırlarını açıklayacak dellal ve teşrifatçılara da ihtiyaç vardır.

Ayrıca kurduğu bu düzen ve nizamı, bu meşher ve sanatlar resmigeçidini, bir fuar mahiyetinde ve en mükemmel şekilde sergileyen ve bütün iş ve eserleriyle kendini seyircilere tanıtmak isteyen Zat, meşherleri açsın, eserlerini göstersin ve insan olanların dikkatini çeksin, sonra da intihap edeceği bir kısım müstesna kimselerle Zat, sıfat ve isimlerini müştak seyircilere tanıtıp bildirmesin; hikmet dolu işlerini (h.) abes kılsın; baş döndürücü icraatını manasızlıkla ittiham ettirsin... Herşeyi bir dil ve nağme haline getirip, onunla hikmet ve maslahatları bize anlatan Yüce Varlık her türlü abesten münezzeh ve mukaddestir.

Kaldı ki, o Zat'ın kendi beyanı olan Kur'an, zeminin her tarafından yer yer zuhur etmiş peygamberlerden bahisler açmaktadır. "Celalim hakkı için biz her millete (Allah'a kullukta bulunun ve putlara ibadetten kaçının) diye bir peygamber gönderdik." Ne var ki, insanlık bu yüce varlıklardan aldığı dersi, bir müddet sonra unutmuş veya sapıklığa gömülerek Nebi ve ulu kişileri ilahlaştırarak eski veseniliğine dönmüştür.

Yunan'ın ilahlar dağından Ganj nehrine kadar beşer hayalinin totemleştirdiği bir sürü vesen vardır ki, şimdiki

görünüşleriyle çıkışları arasında çok büyük farklar olsa gerektir.

Ne Çin'in Konfüçyüs'ü ne de Hint'in Brahman ve Buda'sını, kendilerini hazırlayan şartlar ve getirdikleri şeylerle görmek mümkün değildir. Herşeyi aşındıran aman ve değişen insan telakisinin, bunları da aslından ne kadar uzaklaştırdığını kestirmek oldukça zordur.

Eğer Kur'an-ı Kerim şüpheleri gideren beyanıyla Hz. İsa'yı bize tanıtmasaydı, kilisenin loş cidarları arasında putperestlik telakkilerine karışmış papaz anlayışları içinde sağlam bir Hz. Mesih bulup çıkarmak mümkün olmayacaktı. İnsana Ulûhiyetin isnat edilmesi ve Zat'ı Ulûhiyetin insanlaştırılması; hem (üç) hem de (bir) tenakuzunun en birinci mesele olarak akideye yerleştirilmesi akıl ve mantığı tezyif ve Allah'a karşı en büyük hayâsızlıktır.

Günümüzde çığırından çıkarılmış Hıristiyan ayin ve ibadetleri, mübed ve zaviyeleriyle eski Roma ve Yunan putperestliği arasında, şekil olarak hiç de ciddi bir fark hissedilmemektedir. Kur'anın aydınlatıcı ve vuzuh getirici beyanatı nazara alınmadan, kilise ve orada bulup bitenlere bakan bir kimsenin Hz. Mesih'i (s) Apollon'dan ayırması oldukça müşküldür.

Günümüze bu kadar yakın bir devir insanının, kendi kitap ve peygamberini bu hale getirdiği noktasından hareket ederek diyebiliriz ki, zamanın öğütücü korkunç dişleri arasında kim bilir nice mesihler ne hale getirildi... Sıhhatli bir haberden öğrendiğimize göre, her nebinin vazifesini kendinden sonra havarileri yapar; ondan sonra ise bir kısım mirasyediler herşeyi alt üst eder. Buna binaen bugün batıl din olarak gördüğümüz nice dinler vardır ki temiz bir asıldan vahyin kaynağından geldiği halde

müntesiplerinin cehaleti ve düşmanlarının insafsızlığıyla hurafe yığını haline gelmiştir.

Öyle ise, günümüze kadar mevcudiyetini sürdüren batıl görünümlü dinlerin pek çoğunun sağlam bir aslı olması ihtimali de vardır ve binaenaleyh kıtalar ve devirler peygambersiz kalmamıştır.

Peygamber olmayana peygamber demek, Nebi’nin peygamberliğini inkâr gibi küfür sayılır. Ne var ki arz edilen Hıristiyanlık misaliyle, Budizm’in menşeine kuşku ile bakmamak Brahmanizm üzerine ihtiyatla gitmemek insanın elinden geliniyor. Hatta Konfüçyüs’ü tıkanık felsefesinin ötesinde aramak, Şamanizm’in tevil götürebileceği hesabıyla hareket etmek akıllıca bir davranış sayılır zannediyoruz.

Bunlar çıkışlarında ister bir zülal, isterse bulanık bir sızıntı olsun, şu andaki durumlarından farklı bir hüviyete sahip olduklarında kimsenin tereddüdü yoktur. Zaman ve hadiselerin onları, bazen aşındırıp, bazen de yeni ilavelerle başkalaştırması o kadar çok vuku bulmuştur ki, muhal farz, kurucuları dönüp geriye gelselerdi, tanımaları mümkün olmayacaktı.

Dünyada daha bunlar gibi tahrif edilmiş pek çok dinler vardır ve büyük bir kısmının temelindeki saffeti kabul etmek de zaruridir. Bir kere Kur’an: “İçinde peygamber olmayan hiçbir millet yoktur.” (Fatır 24) diyerek âlem-şümul bir hüküm vermektedir. Ne var ki biz cihanın her tarafında zuhur etmiş olan ve bir beyana göre sayıları (124) bine baliğ bulunan nebilerden ancak (28) tanesini bilmekteyiz. Kaldı ki bunların içinde dahi, pek çoğunun ne zaman ve nerede yaşadığım bilmemekteyiz.

Esasen gelmiş, geçmiş bütün peygamberleri bilme mükellefiyeti diye birşey de yoktur. Kur’an: “Onların bir kısmını sana hikâye dip anlattık, bir kısmım anlatmadık.”

(Ğafir–78) derken. Kur’an-da anlatılmayanların anlatılmalarının faydalı olmayacağını ifade etmektedir.

Şu kadar var ki bugün dinler tarihi, felsefe ve antropoloji tetkik edildiğinde, birbirinden çok uzak topluluklarda dahi bir hayli müşterek noktalar bulunduğu göze çarpmaktadır. Ezcümle hepsinde (çok)dan (tek)e doğru gidiş; tahammülfersa musibetler karşısında herşeyi unutarak bir yüce dergaha el açış ve elleri yukarılara doğru kaldırış, fizikötesi hadiselerle münasebete geçişte müşterek tavır ve davranış, hep memba ve muallim birliğine işaret etmektedir. Kanarya Adaları’ndaki yerlilerden Maya’lara kadar; Kızılderililerden Yamyamlara kadar, ayin ve dini ilahilerinde hep aynı renk ve dekor görülür, hep aynı nağme ve cümbüş hissedilir.

Prof. Dr. Mahmut Mustafa’nın çok vahşi iki kabile hakkındaki mütalaaları bu hususu teyit etmektedir. Doktor’un ifadesine göre (Mavmav’lar) Mucay isminde bir ilaha inanırlar. Bu ilah, Zatına ve icraatında birdir. Birini doğurmuş ve biri tarafından doğrulmuş da değildir. Eşi, menendi de yoktur. O, görünmez, bilinmez; ancak eserleriyle tanınır. (Neyamneyam) Kabilesi için de Mavmav’ların kanaatine benzer şeyler nakletmektedir: Herşeye sözü geçen, ormandaki herşeyi kendi iradesi ile hareket ettiren ve şerli kimselere yıldırım şerareleri gönderen bir ilah vardır ki, o Ma’bud-u Mutlaktır.

Görülüyor ki, bu hah telakkisi ile Kur’an-daki Zat-ı Ulûhiyet arasında hemen hemen fark yok gibidir. Hatta Mavmavlar, aynı ihlâs suresini söylüyorlar desek yerinde olur.

Medeniyetten bu kadar uzak ve bildiğimiz peygamberlerin tesir sahasının dışında bu iptidai kavimler henüz hayatın en basit kanunlarını dahi bilmemelerine rağmen, bu en derin ve en duru Allah telakkisini nereden

bilecekler. Demek: “Her milletin bir Resulü vardır ve Resuller geldiği vakit aralarında adaletle hüküm verilir ve hiç birine zulmedilmez. ” (Yunus–47) beyanı, ilahi ve âlem-şümul bir hakikattir ve hiçbir yer bu hakikatin şümul sahası haricinde değildir.

Dr. Mahmut Mustafa’nın naklettiği şeylere benzer aynı hususları (1968) yılı kendisiyle tanışma fırsatını bulduğum, Kerküklü Matematik Profesörü Dr. Adil Bey de hikâye etmişlerdi; doktorasını Amerika’ da yaptığı yıllardı sık sık yerli halkla da görüşen Doktor, kendini hayrete sevk edecek durumlarla karşılaşıyor: Yerliler kendi aralarında tevhit akidesine dayalı ayinler yapıyorlar: Allah’ın yemez, içmez, üzerinden zaman geçmez olduğuna inanıyorlar ve kâinatta cereyan eden herşeyi onun iradesine rüm görüyorlar.

Ve... daha da bir sürü selbi ve vücudi sıfatlardan bahsediyorlar ki, düşüncedeki bu yüceliği yaşayışlarındaki vahşet ve bedevilikle telif etmek asla mümkün olmayacaktır.

Demek ki, doğu-batı, dünyanın en ücra yerlerinde bu akide ve telakki birliği, ancak kâinatın sahibi tarafından oralara gönderilmiş elçilerle izah edilebilir. Zira en büyük filozofların dahi kavrayamadığı bu muvazeneli tevhit akidesini vahşet içinde yüzen Mavmav’lara Neyamneyam’lara veya Maya’lara vermek asla mümkün değildir. Demek arı ve karıncayı anasız bırakmayan Rahmet’i sonsuz, beşer nevini de peygambersiz bırakmamış, zaman ve mekânlara onlarla nur serpmiştir.

Şimdi de sorunun ikinci şıkkı olan, peygamberleri görmemiş kimselere azap edilip edilmemesi hususunu inceleyelim.

Evvela birinci bölümde gördük ki, zemin uzun zaman Ma-i Nübüvvet’den mahrum kalmamış, sıra sıra muvakkat bir kuraklık hissedilse bile hemen arkadan sağnak sağnak

rahmet boşalmış. Binaenaleyh, her ferd az çok bu rahmeti görmüş, duymuş, tatmış ve doymuştur. Ne var ki tahrifin süratli olduğu yerlerde fetret de (1) o kadar çabuk bastırmış ve o mıntıkayı karanlığa boğmuştur. Her karanlığı bir aydınlık ve her aydınlığı bir karanlık takip edip dururken iradelerinin dışında karanlıkta kalanlara Hak rahmet müjdesini vermiştir: "Biz peygamber göndermedikten sonra azap edicilerden değiliz.' (İsra)

Demek evvela uyarma, sonra mükellefiyet ve daha sonra da azap veya rahmet.

Vakıa mezhep imamları teferruatta biraz farklı düşünürler: İmam Maturidi ve taraftarları, kâinatta her biri bir kitap binlerce dem varken Allah'ı bilmeyen mazur olamaz der. Eş'ariler ise: "Biz peygamber göndermeden azap edecek değiliz." meal-i âlisiyle ifade edilen ayete dayanarak azaba müstahak olmanın tebliği müteakip olacağı hususunu müdafaa etmektedirler.

İki imamın nokta-i nazarını telif edenler de vardır: Bir kimse hiçbir peygamber görmemiş ve fakat inkâr mesleğine girmemiş ve puta tapmamışsa ehl-i necattır. Zira insanlar arasında öyleleri vardır ki, hiçbir terkip ve tahlil kabiliyetine sahip olmadığı gibi, eşya ve hadiselerin seyrinden bir mana çıkarması da mümkün değildir. Binaenaleyh böyle biri, evvela irşat edilir, ondan sonra davranışlarına göre ceza veya mükâfat verilir.

Ama bir insan küfrü meslek ittihaz ederek onun felsefesini yapıyor ve müktesebatıyla Allah'a karşı ilan-ı harb ediyorsa, o dünyanın en ücra yerinde dahi olsa inkâr ve ilhadının cezasını görecektir.

Netice olarak diyebiliriz ki, Allah'ın peygamber göndermediği zaman ve zemin yoktur. Her devrin insanı az-çok bir Nebi'nin estirdiği meltemden nasibini almıştır. Peygamberlerin adının tamamen unutulduğu ve eserlerini

zamanın aşındırdığı yerlerde ise, ikinci bir peygamber gönderilinceye kadar o devre fetret devri denmiş ve devrin insanlarının azaptan bağışlanacağı ifade edilmiştir. Elverir ki bilerek ve şuurlu olarak inkâr-ı ulûhiyete sapılmasın.

Herşeyin doğrusunu ilmiyle eşyayı muhit olan bilir.

M. F. D.

(1) Fetret: İki peygamber arasında peygambersiz geçen zaman

Yıllardır insanımıza hep karanlık
gösterildi ve hayal
âlemlerinden bahsedildi.
Bizse sabrı tükenmiş, canı
dudağında, bütün bir ömür
boyu onun dönüp arkasına